

31.5.7-10 8
S. I G N A T I V S
L O Y O L A 63

**PROFANI MARTIS TRANSFUGA,
AC BELLICI HONORIS TRIUMPHATOR:**

C A R M E N

ALOYSII DE ANNA E SOCIETATE JESU,

Ad Illustrissimum Dominum

D. ALFONSVM PEREZ,

E T A R A C Æ L I

**Sacri Consilii Præidentem, atque à Latere
Regentem.**

NEAPOLI, Ex Typographia Nicolai Antonii Solofrano 1704:
Superiorum Licentia,

34. S. F. 10

ILLUSTRISSIMO DOMINO

D. ALFONSO PEREZ,

ET ARACÆLI

S. C. Præsidenti, ac Regenti à Latere.

ALOYSIVS DE ANNA ꝛ SOC. JESU

S A L. P L V R.

*Inima etiam munuscula Maximis Viris gratissima
accidere solent: sive quòd vel inde illorum Ma-
gnitudo clarior existat: sive quòd ea, ut ut mini-
ma, plerumque magnum offerentis præ se ani-
mum ferant. hinc futurum reor, Alfonse S. C.
Præsident Illustrissime, ut libellum hunc, quem
ceteroqui ut & mole & pretio minimum Tibi vel ostendere
erubescerem, ea benignitate, atque humanitate, qua cetera
soles, hoc est quanta maxima, excipias. Quid quod, si peni-
tius introspectiatur res, & muneris nomine, quod in speciem
jactat, re ipsa caret, & ex hoc etiam Tibi carior gratiorque
est futurus? nam, cum Ignatium Loyolam profani Maris
Transfugam gloriosum, nova Cohortis sub Iesu signis Ducem,
atque Honoris bellici Triumphatorem multò gloriosissimum
poëtico delineatum exprimat penicillo, propinquitatis quodam
jure evadit Tuus. Scimus enim Franciscum Xaverium Igna-
tii filiorum maximum materna cognatione Tibi conjunctissi-
mum; ex quo fit, ut paterna isthac laudis hereditas ad Te
pertineat. quis enim nisi maximi Filii Heres propinquior*

amplissimum hoc gloria obtineat patrimonium ? meritò igitur libellum hunc Tuum , Vir Illustrissime , in Tuo sinu depono. Sed Te etiam , atque etiam rogo obtestorque ut , si forte magna rerum , consiliorumque moles , qua totum hoc Regnum sustines , vacare Te sinat , illum identidem relegas : equum enim est nonnunquam , severioribus curis intermissis , ad suaviores Musas paulùm secedere : mihiq̃ue erit perhonorificum Carmina hæc mea lætari ab Eo , cujus Ingenio probantur litteræ , Exemplo suadentur , Foveantur Patrociniò . intereà hoc observantia in Te mea non obscurum testimonium Tua Humanitas ne dedignetur : ita enim novas ingenio meo faces , ac novum calcar adiiciet . Vale tandem , Præsident Illustrissime ; at siquid ampliùs à Te mihi flagitari fas est , patere , ut Tue Amplitudini perpetuum obsequium famulatumque devoteam .

A. M.

A. M. D. G.

P R O L V S I O.

Uod primum Parens, & Conditor S. I. Ignatius auctore, ac duce Deo, edidit facinus, id profectò dignissimum est, in quo commendando immortalitati Heroica potissimum insudet Poësis, Præsiciens Illustris, ac Proceres & generis claritudine, & sapientiæ laude, & honorum insignibus amplissimi. Quantum enim est egregium bellatorem abdicatâ profani Martis militiâ, non triarii, sed Ducis munere Christianæ Militiæ nomen dare? Hoc enim verò præstitit. Siquidem cum sese ad Christi Domini, Sanctorumque sectanda vestigia ex piorum lectione librorum occulto quodam instinctu acriter sensisset impelli, summum repente fastidium, odiumque concepit eorum, quæ apud Mortales prima putantur. Quare vitæ prioris pertæsus, nuntio rebus humanis remisso, ubi primum è vulnere convaluit ad Montem Serratum Religionis causâ profectus est. Quò simulatque pervenit, celeberrimum Beatæ Virginis templum ingressus, nihil habuit antiquius, quam ut contractas animi sordes per totius antæactæ vitæ confessionem expiaret. Deindè intempestæ noctis silentio, pro nobilium equitum more, qui antequàm in ordines referrentur, noctem unam armati excubabant in templis (quod ab Hispanis pervigilium armorum appellatur) militarem illum ritum ad Christianæ perfectionis transtulit rudimenta. Ergo antè aram Virginis, suspensis è tholo armis, novo armorum gen-

genere instructus, eam ipsam noctem pervigil divino se se cultui devovit, Deo in posterum sub augustissimi nominis Jesu vexillo, ac tantæ Virginis auspicio militaturus. Præclarum hoc facinus Heroico Carmine nobis adornandum suscepimus in præsentia. Verùm cum Poëtis, præsertim tyronibus, optandus Mecœnas sit, cujus clientelâ, ac patrocínio ab invidorum ictibus se defendant, Te potissimum, & Patroni, & Mecœnatis nomine hic appello, Alfonse Sacri Consilii Præsidentis, ac Regens à latere Illustrissime; Tibi enim, cui cum Francisco Xavierio Ignatii filiorum maximo intercedit materna cognatio, atque propinquitas, jure quodam cognationis Carmen hoc debetur. Quod ergo Tuum est (neque enim nobis fas est in hoc, quemadmodum iis, qui munus aliquod offerunt, vel minimum gloriari) quod inquam Tuum est, Tibi reddimus. At Poëticus iste lusus, ut ut Amplitudini Tuæ parùm respondens videri cuiquam possit, non tamen alienus ab Ingenii Tui felicitate, quâ non ardua modo, atque sublimia in disciplinis attingis, scrutaris intima, ac penitissima, sed pulchra etiam, siquis alius, amplecteris, & amœna. Accipe igitur, Præsidentis Illustrissime, vosque omnes, Proceres lectissimi, accipite nostri hujus Carminis Argumentum.

Ignatius (quem Bertramidem de Patris nomine identidem appellamus) accepto vulnere in Pompejopolis propugnatione lectulo affixus, cum fallendi temporis causâ præclara virtutum exempla ab insignibus Sanctimoniâ Viris edita lectitare cœpisset, arcanâ quadam vi pertentatus, eorundem vestigiis inhærere velle secum ipse constituit. Interea per quietem illi videndum se se præbet Princeps Apostolorum Petrus, qui eum novæ militiæ Ducem divinitus jussum ad bellum Erebo inferendum excitat,

tat, curatoque vulnere optatissimam illi restituit valetu-
 dinem: jamque militiæ, ac militaris gloriæ affatimpertæ-
 sus Ignatius novum vitæ genus ingreditur. At verò il-
 lum nova bella animo meditantem Tisiphone bellici Ho-
 noris vultum mentita avocare, atque avertere à suscepto
 consilio nititur frustrà. Nam propositi tenax Ignatius ad
 Montem Serratum proficiscitur Beatæ Virginis opem ex-
 postulaturus. Ingresso templum repente divina quædam
 oborta lux est tanta, tamque mirifica, ut momento pe-
 nè temporis condendam à se Societatem, aliaque plurima
 clarè perspexerit. Mox eidem B. Virgo se se palàm osten-
 dit, quâ visione cumulatissimo gaudiò delibutus Ignatius
 Deo, ac tantæ Virgini se se devovens, arma, quibus an-
 teà profano Marti meruerat, antè Aram è tholo suspen-
 dit. Inermem illum novis armis instruit è cælo delapsâ
 putu Virginis Divina Gloria, quam Theodoxiæ nomine
 insignimus. Namque illi Clypeum adamantinum obtulit,
 in quo augustissimum Iesu nomen pyropis erat inscrip-
 tum, ac spiritualium Exercitiorum Volumen: hoc verò
 dum dextrâ corripit Ignatius, repente in gladium verti-
 tur. Intereà loci, ac temporis, veluti discedente scena,
 longè alia se se rerum facies exhibet. Nempè cum ea
 Virginis, ac Theodoxiæ visio abiit ex oculis, larvata
 rursus Tisiphone apparet; ac suspensâ è tholo refigens ar-
 ma illum efflictim rogat, ne sibi bellicas invidens laudes
 Marti nuncium remittat. Id indignè ferens Ignatius divinis
 instructus armis in Larvam irruens, adacto per latus gladio,
 hostem conficit: ac tandèm devicti Honoris spolia, suaque
 arma iterum è Tholo suspendens Virgini trophæum immor-
 tale constituit.

C A R M E N

QVæ nova Jesso surgunt Capitolia templo ?
Quis fragor è ? geminant resonos Diuum agmina
Ac Loyolæis latè fremit aura triumphis. (plausus)

Scilicet ipse sui victor Loyola, Gradivi
Aufugiens campis, trabeas exofus avitas,
Armorumque decus, meritæque insignia palmæ
Laurigeras agitât supera ad convexa quadrigas.

Cernitis ? Aligerum densis in millibus Heros
Fertur ovans, victi spoliis Acherontis onustus :
Ponè subit positis Mavors inglorius armis,
Larvaque belligerum simulans furialis Honorem.
At quis opes Juveni Hesperio largitur, Averni
Poscere quis possit tanta in certamina turmas ?

Tu, Superum Regina, polo delapsa morantem
Divinis agis auspiciis : Theodoxia nutû
Deinde tuo parens cælestibus induit armis.
Tu modò, Bertramidæ soluunt dum pensa Parenti
Debita Pierides, nostris allabere plectris.
Tu vatem, tu Diva, præi ; tecumque per auras
Evehe, quò primâ repetens ab origine possim
Abdita tantarum penetralia volvere rerum.

Tu quoque, non unum spirant cui Nestora Mores,
Astræamque, regis summum qui ritè Senatam,
Huc ades, è Alfonso, animumque huc flecte, severas
Tantisper curas depone, atque aspice lusus
Bertramidæ magno noster quos sacrat Apollo.
O ades, agnatum jactas ab origine quandò
Saberiden, similemque animum non degener ; hîc Te
Sistat amor Patriæ, laudesque ac gesta Tuorum :

B

Nan-

Nanque , vt Gradivi magnis Ignātius ausis ,
 Sic pietate potens , domitoque insignis Averno ,
 Hispanum nomen, famamque æquavit olympo .

Postquàm Bertramides flammanti faucibus ictu
 Concidit exorti Pompejad mœnia fæto ,
 Illum fida cohors mœrentem, ac sæua minantem
 Hostibus excidia in patrios comitata penates
 Duxit : & impositum thalamo, multaque cruentum
 Cæde virum, lymphis jam tum tergitque , fovetque
 Dilectus Phœbo antè alios insignis Amylcon
 Asturides, cui pleetra manu, cui spicula quondam
 Ipse suo dederat, sua munera, lætus alumno
 Cynthius, & medicas tractare potentiùs artes .

Clamat acerbà fremens thalamo suffultus eburno
 Bertramides, magno Procerum, mœstique parentis
 Concorso : secet ossa, sinum, penitusque latebras
 Vulneris inspiciat; ferrum applicet, applicet ignem .

Jamque manu medicâ senior luxata reponit
 Ossa loco, religatque tenacibus oblita vinculis
 Pæonio de more, levique aspergine vulnus
 Lustrat, & ambrosiæ dictamnum, ac balsama miscet .
 Interea, quò longa thori fastidia fallat
 Magnanimùm Heroum fastos , monumentaque poscit
 Impatiens Loyola, animum queis æmula Virtus
 Excitet, & stimulis studia ad mavortia fingat .
 Sed frustra monumenta Ducum, fastosque requirit :
 Quippe die Pietas illo subduxit, honesto
 Vsa dolo: diâ pectus succendere flammâ
 Bertramidæ meditans: ac nulli visa volumen
 Obtulit, undè sacros passim mens hauriat ignes.
 Nanque hîc Indigetum nomen mirere, decusque ,
 Multaque tartareo prærepta trophæa tyranno .

Seu

Seu qui, jam sceptris procul, & natalibus aulis,
 Mortali extorres folio, & terrestrium inanes,
 Felici exilio, cæli tenerum inter amorem,
 Altorum nemorum vitam duxere sub umbris :
 Seu qui, Romulidumque Aras, ac Sacra Quirini,
 Magnanimi Heroës testati sanguine, vitam
 Projecere, animasque ultrò per tela dedere :
 Quique ausi, Metanæa, tuis assuescere pœnis,
 Molliaque hamatis proscindere membra flagellis :
 Aut qui virgineo pubentes flore, Dionen,
 Et paphii sævos lufere Cupidinis arcus.

Hæc pia Cælicolùm relegens exempla, revolvit
 Multa animo secum, dioque exæstuat igni
 Bertramides : nunc ima sinu suspiria ducit,
 Nunc lacrymis rigat ora ; novis jam pectora votis
 Assurgunt ; pudet armorum, pudet horrida Martis
 Castra sequi : mentemque subit generosa Cupido,
 Marte procul, castris Regum, signisque relictis
 Bella redordiri, ac cælo dare nomina, Divis
 Auspicius tantorum operum : jam jamque recurrant
 Cælicolùm portenta animo ; exultantiaque haurit
 Corda vigor pulsans : infixi pectore mores
 Præclaræque hærent laudes : Vis æmula gliscit
 Bertramidæ, & stimulis properantem ad summa fatigat.

Qualis, ubi objectas perrupit gurgite moles
 Aut Tanais Pater, aut cornu septemplete Nilus,
 In pontum obliquis cunctantem erroribus undam
 Urget ovans, sylvas blandæque repagula ripæ,
 Palmarumque moras dudum indignatus, in altum
 Influit ; haud se se tenet unda, potitur aperto
 Equore, mox tandem pelago spatiosa quiescit.

Haud secus, angustæ exosus confinia metæ

3
Bertramides jam se major, mavortia temnit
Arma ferox, nova bella, ausis majoribus, ardet,
Sectarique Duces sua per vestigia Divos.
Hic se se effundit, vincunt ea gaudia pectus :
Indulgetque animo, magnumque exercet amorem.

Nox erat, & fusis tellurem amplexa tenebris
Mulcebat placido mortalia corpora somno :
Ipsi etiam fessos Loyolæ inopina per artus
Funditur alma quies . subito cum lapsus olympi
Claviger, ætheriæ custos fidissimus aulae
Improvisus adest : thalamumque ingressus, opacas
Ilicet immenso tenebras, noctemque fugavit
Lumine : nanque olli ex oculis, atque ore corusci
Absistunt radii . spondâ dein fultus eburnâ
Incipit : Ignavo claudis quid lumina somno,
Bertramide ? vigila : neque enim tibi ducere fas est
Otia, degenerem nocte sopor arguat, adsum
(Ne dubita, neu vana putes te somnia falsis
Ludere imaginibus) cæli demissus ab arce
Sacrorum, ac Fidei Columnen, cui summa potestas
Tradita, fidereum referare, & claudere limen.

Excutitur somno, ac tandem sibi redditus Heros
Incanos novit crines, incanaque menta
Romani Patris, ac Numen veneratus amicum est.
Tum Senior : Belli ò magnis defuncte periclis,
Bertramide, alterius tentare pericula Martis,
Author ego, jubet Omnipotens ; mihi cura mederi
Vulneribus, tibi Cælicolum succedere castris.
Auspicio meliore, novisque accingier armis.
Macte animi virtute, tuum victoria Martem
Annuet, innumeras spondent tibi sidera palmas :
Sub Loyolæis jure omnia bella maniplis.

Discordi ex Erebi regno ventura quiescent.
Splendidius referes victor sine clade triumphos
Quàm si vicinis nunc Gadibus ultima jungas
Regna Gelonorum, aut fontes tremefeceris Hebræ,
Nec Te Europa capit: Te latis didita terris
Africa, Te poscunt Asiæ vastissima Regna.
Nam quæ colluvies scelerum, quæ monstra profundo
Eliçtata Erebo terris (miserabile visu!)
Incubuerunt: furunt immixtis undique habenis.
Aspice (nanque tibi, quæ nunc offusa tuenti
Eripiam ex oculis nubem, quò disita longè
Obtutu facili portenta hæc omnia cernas)

Hic, ubi præruptis saxa impendentia saxis
Erigit insultans cælo Appenninus, ubi Alpes
Stant nive, & immani propellunt nubila dorso
Luxus, & infans bacchata licentia lustris
Degeneres populorum animos, ignavaque corda
Obsedere: tenent Vesulum, summumque Taburnum
Sylamque, & Gaurum, sæcundamque ignibus Æthnam.
Ipse Padus, viden, ipse Athesis quo gurgite ripas
Proterat, effrænique petat maria alta tumultu?
(Heu pietas!) populi hæc latè bacchantis imago est.
Nullus honos legum, Themis exulat, exulat omnis
Virtutum chorus: illecebræ, fraudesque, dolique
Vrbibus exultant mediis, atque omnia versant.
Hinc Rhodanus, Lygerisque, illinc Rhenusque bicornis,
Horrendumque sonans Tamesis, Scaldisque, Tyrasque
Vndantes bello Romanas funditùs instant
Vertere opes, folioque Fidem prosternere avito.
Flecte oculos, quà se densis vastissima sylvis
Porrigit, ac longis Atlantidis Amphitrites
Tractibus hinc, atque hinc circum. Africa cingitur: alto
Hic

Hic Pharon, hic Meroën fecundat gurgite Nilus :
 Alluit hic Numidas, Libyæque ardentis arenas.
 Bagrada, devictæ insultans Carthaginis urnæ.
 Hæc omnis regio Romani nescia Ritus
 Fictilium cultu Divum simulacra profano
 Et Cilicum messe, & pingui veneratur acerrâ.
 At præcul extremos Asiæ nunc respice fines :
 Augustum hic quondam solium, sedesque locavit
 Vana Superstitio. centum olli immania surgunt
 Æmula romanis phrygio de marmore templa
 Urbibus in mediis ; centumque altaria fumant
 Thure parætonio, & panchææ frugis acervo.
 Illa volans, rapidis in vecta draconibus, urbes
 Et juga : jam Tanaim, jam læta revisit Orontem :
 Jamque manu sacras felici è germine cedros
 Inter odoratum Libani nemus, inter Idumes
 Arva, triumphales gestit jam carpere palmas.
 Illius imperio parent Tygrisque, Lycusque,
 Et Ganges gemmis, atque auro turbidus : Orco
 Gens omnis devota, sacris operata profanis,
 Quæ sibi multiplici finxit Simulacra figurâ,
 Vana colit : flagrant studiis ardentibus Aræ,
 Celsaque votivis fulgent laquearia donis.
 Eja age, Bertramide, Numen jubet, exere vires,
 Aude animis : validam in Ditem molire cohortem.
 Te duce pulsa suis è finibus omnia cedant
 Monstra, tuis passim jaceant prostrata sub armis :
 Ipsa Superstitio centum religata catenis
 Fracta ruens simulacra super fremat, inde draconum
 Irritans rabiem, stygias se immittat in umbras.
 Romuleis, I, rumpe moras, orbem imbue Sacris :
 Assere tartareis quæ nunc obnoxia vincis

Colla gemunt, sordes lustralibus ablue lymphis.
 Iamne vides? nova succrescit seges integra palmis;
 Quæque diu latuit, nunc tandem maxima prodit
 Ammericæ; se se ipsa tuo fert obuia Marti
 Auctura ingentes, quamquàm postrema, triumphos.
 Quæ mora? Bertramide, fidum fer pectus in hostes,
 I, molire manu flammæ tormenta trifulcæ,
 Tarpeiis sacrum jaculare ex arcibus ignem:
 Palma tua est; nec te belli discrimina, nec te
 Terreat arma tenens Erebus, nec vulnera tardent;
 Nanque salus tibi parta: tuli cælestia mecum
 Balsama, quæ vires reparent quæ vulnera curent.

Dixit, & ambrosiæ succos, ac balsama fudit
 Vulneris os liniens (dictu mirabile) fugit
 Ecce dolor! nusquam vulnus, non ipsa cicatrix
 Cernitur, & solitæ redeunt in pristina vires!
 Tum verò avertens Senior, nimboque curuli
 Invehitur, patrioque redux succedit olympo.

Interea tantis perculsus pectora monstris
 Hæret, & attonito similis, nunc horrida bella
 Bertramides, nunc visâ animo portenta volutat.
 Et jam jamque ferox Ditem in certamina poscit,
 Ac iuvat instanti caput objectare periclo:
 Iamque anceps, trepidus rerum, metuensque pericli
 Despondetque animum, & certamina tanta recusat.

Non secus, atque idem Senior cum lapsa per auras
 Lintea, terrificis horrentia lintea monstris
 Vidit, & obscænas volucres, viridesque colubros
 Mandere iussus, inops animi, auersusque refugit.

Tandem corripuit se se, stratisque relictis
 Firma solo fixit vestigia: deinde supinas
 Pronus humi palmas tollens non immemor Heros

Fert

Fert tibi promeritas, Senior sanctissime, grates.

Ecce autem ingenti intremuit concussa tumultu
Loyolæ domus omnis, & ardua visa repente
Culmina subsiliisse: furens accincta tridenti
Tisiphone, sociasque vocans ab Dite sorores,
Fundamenta quatit: turbato pectore primum
Substitit, indè animum firmans Loyola: Furorem
Nosco, ait, Eumenidum, Ditis molimina nosco,
Atque Erebi fremitus: tremor hic me in prælia poscit:
Ibo animis contra; certum est melioribus ausis
Arma sequi divina, diu nam lusimus; ordo
Nunc alius belli jam vertitur. auspice cælo,
Monstra inter domita, & lethææ cædis acervos,
Ritè mihi quærenda situ marcescere laurus
Nescia, quæque annos gaudent evincere palmæ.

Jamque, ejurato victor Loyola Gradivo,
Militiæ morem, &, quondam sua gaudia, curas
Exiit infelix studiorum, oditque faventum
Quos dudum meruit, famæ ludibria, plausus.
Non illum aut litui, aut rauci canor excitat æris
Martius, aut siquâ reboant resonantia longè
Tympana, Loricas avertitur, & pede cristas,
Cassidaque, clypeosque, ensesque, ac balthea calcat.
Quid decus, aut prostrata juvant ingentia campis
Agmina, & hostili quondam rubuisse cruore?
Ipse etiam adversas solitus perrumpere turmas
Calcibus insultans sonipes bellator, & auras
Terrificis latè complere hinnitibus, alto
Despectus mœret stabulo: nec jam arma, sonantes
Audiet aut frænos, pugnamve animosus inibit,
Aut dominum pugnâ referet jam victor ovantem.

Non ea cura animo, non hæc studia improba belli

Ber-

Bertramidæ : tacitum stimulant cœlestia pectus
 Visa : novo rerum cernit sua cardine duci
 Fata, nec assuetis mens æstuat ignibus, & jam
 Fixum animo patriis dare terga penatibus, ævum
 Ac trahere in solis extrema per omnia sylvis.

Deserti intereâ monitis educta Gradivi

Tisiphone, sævis frontem populata colubris,
 Hesperias, relinquens Erebum, devenit ad oras,
 Tartareamque manu tædam projecit ; Honori
 Omnia belligero similis, vultumque, coloremque,
 Et roseam chlamydem, & referentem electra cothurnum ;
 Dexteram nanque ingens de more hastile coruscat,
 Læva tenet clypeum, galeâ caput emicat aureâ,
 Ense latus, squamis loricæ pectus ahenis.

Ergo vbi Bertramiden propiùs conspexit euntem,
 Tendentemque fugâ cœli quò signa vocabant,
 Belliger his revocat dictis Honor : Hoc mihi de te
 Pollicitus, tua cum, Iuvenis fortissime, belli
 Clara rudimenta, ac nulli vincenda sequentùm
 Militiæ auspicia, atque ingentia vidimus ausa ?
 Huc mea te incolumem pugnis servabat iniquis
 Dexteram ? & huc patrii Martis te cura fovebat ?
 Heu quò belligeræ tibi laudis adorea cessit ?
 Quò fugis ? an timidum arguerint te vulnere ? terrent
 Vulnere degeneres animos : ignobile vulgus
 Intactam squamis, nullo & mucrone petitam
 Circumdet loricam humeris. sparsa arma cruore
 Magnanimos deceant . cessas in bella, necesque
 Bertramide ? cessas ? tua bello vivida virtus
 Adversas acies, hostiliaque agmina longè
 Arceat Hesperiiis è finibus . ah quid inultus,
 Quidue anceps hæres ? quæ mentem insania vertit ?

Quid consanguinei Proceres, quidue æmula dicet
Gallia, deserto fugias si castra Gradivo?

Talibus instantem stimulis, ac plura parantem
Bertramides procul aufugiens elusit Erinny:n:
Obfirmansque animum, magnis insistere ceptis
Exul, ovans tendit. subitas exarsit in iras
Tisiphone, larvamque dedit discerpere ventis,
Bertramidæ contempta fugâ; nec jam ausa fugacem
Sistere, tænaribus præceps se condidit umbris.
Ille ad Serrati contendens culmina Montis
Incomitatus, & arcano depastus ab igni
Ibat, & ætherias voluebat pectore curas.
Iamque ascendebat rupem, cum Virginis Antrum
Incipit apparere: gradum Loyola repressit
Suppliciter lætus, flexo dein poplite adorat
Te, Superùm Regina potens, ac talia fatur.

Alma Parens, quæ Serrati fastigia Montis
Summa tenes, cujus lustro novus advena sedem,
Nunc ades, Hesperii fugientem castra Gradivi
Accipe Bertramiden Cælo data ligna sequutum.

Dixit: & inceptum celerans iter, ardua cursu
Saxa petit: qualis fulvâ cervice lænam,
Cum catulus notâ sylvæ regione recessit,
Agnoscens longè; obstantes per devia dumos
Exultans animis pede proterit. Est procul ingens
Serrati latere in Montis specus, horrida latè
Hinc atque hinc nemorum objectu super incubat umbra.
Speluncæ ad fauces centum sublime columnis
Iessæ templum candenti è marmore Divæ
Surgit, & aurato collucent limina tecto.
Iam se se intulerat foribus Loyola superbis,
Cum subito antè oculos ruere æthere visa corusco

Tempeſtas radiorum, atque aſtra ardentia paſſim
 Per templum volitare : novo ſe ſcena theatro
 Explicat, ætheriæ referans ſpectacula pompæ:
 Nanque videbat , uti ſectum diſfuſa per orbem
 Agmina tartareas vaſtarent cæde catervas,
 Ac debellatis, mundi latera omnia , monitris
 Placarent, raptis ad ovantia caſtra trophæis.
 Sub juga jam Pœnum, & genus intractabile, Colchos
 Miſerat hinc delecta manus, manus altera Medos
 Hircanaſque acies, & Cæruleos Agathyrfos :
 Indè Caledonias immenſa per æquora prædas
 Victores alii raptant ; mixtique trahuntur
 Sauromatæ, Morinique, ſagittiferique Geloni.
 Se quoque ſidereis fulgentem agnovit in armis.
 Ducentem ſacras bella ad cæleſtia turmas :
 Miratusque novam ſobolem, ac victricia ſecum
 Agmina fatorum non immemor inclytus Heros
 Lætitiâ nequit expleri, igneſcitque tuendo.

Ecce autem Aligerûm denſa inter millia Divûm
 Viſa polo properè labi Ieſſeja Virgo,
 Ambroſiam placido ſpirans Thaumantida vultu :
 Fulvus apex capiti crinalibus ardet ab aſtris,
 Et circumfuſus trabææ pro tegmine Titan
 Corpus obit, ſed Luna pedum veſtigia lambit.
 Obſtupuit tantæ percuſus numine Divæ
 Bertramides, tacitusque hæret : dein pectus anhelum,
 Et lacrymis tumida ora ſolo proſternit ; & hauſtu
 Ætherio exundans (avidis nam flamma medullis
 Inſinuat ſe ſe) languens, victusque fatiſcit .
 At verò ut primùm dio labefactus ab igni
 Concidit, Aligerûm ſubitò cæleſtis Amorum
 Nectareos properans ſuccos manus advolat, omnemque

Ilicet irriguis flammam compefcuit undis,
 Igneaque egelido lenivit corda flabello.
 Tum fic orfa loqui Virgo : Timor omnis abefto ;
 Bertramide, Superûm jam nunc affuefce beatis
 Miferi Ordinibus, fuperas aucture cohortes.
 Me Duce trans Rhodopen, trans Gargara, trans Erymantum
 Agmen age, & fignis luftra victricibus orbem :
 Nulla tuæ fine Me committent prælia turmæ,
 Nusquàm abero : dabit hæc animos affueta triumphis
 Dextera , letheo rapiens fpolia ampla tyranno ,
 Evehet emeritas cæli fuper aſtra quadrigas.
 Vix ea : Bertramides contra cui talia reddit
 Multa vovens : Salve, ò falve Jefeja Virgo,
 O quàm Te memorem Virgo, mea Diva, meum Cor !
 Bertramidæ fpes una, novi Dux inclyta belli.
 Auspice Te, cunctis ibo, mora nulla, periclis
 Obvius, experiar cafus terræque, marifque
 Quò me cumque vocet Fidei decus : impia vincam
 Tartara, & exuvias referam Tibi victor opimas.
 Sed prius ipfe tuam, jam transfuga Martis, ad aram
 Armorum excubias peragam . nec plura locutus ,
 Enſem, quem dono Hesperius Regnator habendum
 Iphi olim caro dederat Fernandus alumno,
 Enſem fatiferum lateri detraxit , & auro
 Fulgentem lævæ clypeum, tibi Diva trophæum,
 Bertramides, quondàm quæ gefferat arma , refignat :
 Dein rigidam ſquamis loricam, alboque orichalco
 Squalentem , & multo perfuſas ſanguine criſtas,
 Haſtamque, & rutilos electro, auroque cothurnos
 Antè Aram ingenti affixit de more columnæ.

Hic verò noua lux oculos perſtrinxit, & ignes
 Emicuere , novòque Polus diſceſſit hiatus

Iessæ nutu Matris ; passimque per auras

Auditæ Superûm choreæ ; procul ecce curuli

Insidens altè properat Theodoxia nimbo

Dona ferens ; quæ postquàm orantem, arasque tenentem

Bertramiden vidit, roseo sic ore locuta est.

En Divina tibi quæ munera mittit olympto

Rex Superûm, hæc palmæ sint omina certa propinquæ ;

Ne mox, aut monstris Orbem, Loyola, frementem,

Aut ipsum dubites in bella laceffere Ditem.

Hæc ait, auratum dein obtulit illa Volumen,

Atque orbem Clypei solido ex adamante : pyropis

Illius inscriptum in medio flammantibus ardet

Nominis Augusti Divinum Insigne, verentur

Quod Superi, supplex colit Orbis, Avena tremiscunt.

Interea tantis dignatus honoribus Heros

Dona stupet, proditque hilari sua gaudia vultu :

Jamque gerit lævâ clypeum, dextrâque volumen

Corripuit, quod fortè manu dum tractat inermi,

Ensis erat, radiosque procul mittebat, & ignes :

Exors portenti genus, exortesque triumphos

Quod notat, atque Erebi luctus, cladesque futuras.

Iamque enses vigili lustrat dum lumine, miris

Vndique cælatum obstupuit Loyola figuris.

Nanque illic pheretrum, & lethi pallentis imago

Cernitur, eductis agitataque fortibus urna.

Dein tuba, quæ cantu cineres, atque ossa sepulcris

Terrifico ciet, ac folium sublime Tonantis :

Stant fontes animæ lævâ, dextrâque piorum

Lectâ cohors, hominum vitas, & crimina Iudex

Discutit, æquato librans examine lances,

Quos damnet scelus, & quod vergat pondere Virtus :

Nec procul hinc vasti regnum illætabile Ditis

Panditur, æternis ubi gens luit impia flammis
 Crimina inexpletum lacrymans : Furiaque catenis
 Informes animarum umbras terrentque, trahuntque.

Parte aliâ adversas acies, adversaque signis
 Signa, Ducemque Duci motis insurgere castris
 Aspiceres ; dispar belli genus, alter in hostes
 Quadrifidum dextrâ lignum gerit, alter inani
 Torvus acerbâ fremens nisu movet arma, dolisque
 Hostem magnanimum, summâque invadere opum vi
 Tendit; at effusis luget sua fata manipulis.
 Sidream demum verso jam cardine sedem,
 Obsitaque innumeris Superum capitolia pennis
 Cernere erat ; rutilant gemmeis aggesta coronis
 Gemmea sceptrâ, manus victorum, ac tempora quondam
 Ornatura : adytis solium consurgit inaccessum,
 Augustum, sublime, ingens, undè arduus axem,
 Terrasque, pelagique plagas, erebumque profundum
 Omnipotens regit imperio, vincisque coercet.
 Iamque enses, volvens oculos per singula, miris
 Cælatum signis fatorum haud inscius Heros
 Intuitus, Regi Superum, Magnæque Parenti
 Persolvit meritas tanto pro munere grates.

His actis, Divum stipata phalangibus aureo
 Alma Parens, unaque comes Theodoxia curru
 Avolat, ac rutilam secuit per nubila rimam,
 At fera tænariis subito eluctata cavernis
 Tisiphone rursus Loyolam invadit, Honoris
 Belligeri os, habitumque gerens : ensesque columnæ
 Abstulit, & prior hæc : Quò te furor improbus egit
 Ah demens Loyola tui nec jam memor ? ultrò
 Tela manu, tela hesperiis devota triumphis
 Projiciens, patiare situ squalescere? nec te

Laudis amor, nec te magni data munera Regis
 Excierint ? quæ te cœperunt tædia martis ?
 Te per ego hunc, tua quem viatrix modò gesserat ensẽm
 Dextera, Bertramide, per avitum nomen, & ingens
 Per decus imperii, quod te Duce floret, Iberi,
 Exue degeneres animos, precor. accipe forti
 Ensẽm fulmineum dextrâ: quòcumque vocet res,
 Tecum adero sternens palmis iter. haud tulit acer
 Bertramides ultrâ, & divinis sævus in armis
 Irruit exultans animis, strictumque coruscet
 Mucronem, & ficti capulo tenus abdit Honoris
 In latus: exuviæ tum verò, atque arma revolvi;
 Nusquàm Honor, aufugiens tenues evasit in auras
 Larva : Erebi nigris præceps se se intulit antris
 Tisiphone devicta : ingens Loyola trophæum
 Virginis antè Aram statuit : nam rursùs Iberum
 Ensẽm, & Belligeri spoliũ suspendit Honoris.

LAVS DEO, AC SS. VIRGINI MARIE SINE LABE
 CONCEPTÆ, AC S. P. N. IGNATIO.

BIBLIOTECA NAZ.
N. 111 A
VITTORIO EMANUELE.